

Videoučebnice signalizací rozhodčích ve volejbale

Bakalářská práce

Studijní program: B7401 – Tělesná výchova a sport
Studijní obory: 7401R014 – Tělesná výchova se zaměřením na vzdělávání
7504R181 – Geografie se zaměřením na vzdělávání (dvouoborové)

Autor práce: **Pavel Fišar**
Vedoucí práce: Mgr. Jan Charousek

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Pavel Fišar**
Osobní číslo: **P13000521**
Studijní program: **B7401 Tělesná výchova a sport**
Studijní obory: **Tělesná výchova se zaměřením na vzdělávání**
Geografie se zaměřením na vzdělávání (dvouoborové)
Název tématu: **Videoučebnice signalizací rozhodčích ve volejbale**
Zadávací katedra: **Katedra tělesné výchovy**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Bakalářská práce bude obsahovat podrobně zpracovanou historii, pravidla a organizace, které se ve volejbale objevují. Dále v bakalářské práci bude rozebrán vývoj pravidel a signalizace rozhodčích. Součástí této práce bude videoučebnice signalizace rozhodčích volejbalu.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

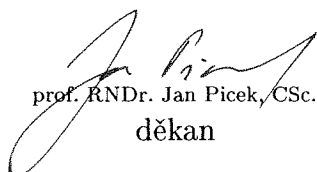
BUCHTEL, Jaroslav. Teorie a didaktika volejbalu. 1. vyd. Praha: Karolinum, c2005. ISBN 80-246-1011-6. HANÍK, Zdeněk. Volejbal: učebnice pro trenéry mládeže. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2014. ISBN 978-80-204-3380-0.

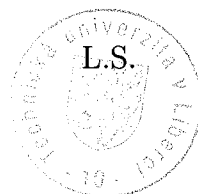
KAPLAN, Oldřich. Volejbal: technika, pravidla, herní systémy, průpravná cvičení. 1. vyd. Praha: Grada, 1999. ISBN 80-7169-762-1.

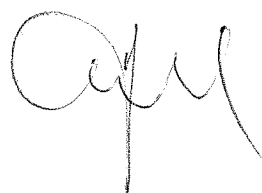
Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Jan Charousek**
Katedra tělesné výchovy

Datum zadání bakalářské práce: **22. dubna 2016**

Termín odevzdání bakalářské práce: **28. dubna 2017**

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

doc. PaedDr. Aleš Suchomel, Ph.D.
pověřen vedením katedry

V Liberci dne 16. května 2016

Prohlášení

Byl jsem seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum: 2.5.2017

Podpis:

Poděkování

Tímto bych chtěl poděkovat vedoucímu své bakalářské práce, Mgr. Janu Charouskovi, za konzultace, odborné vedení a užitečné připomínky. Dále bych chtěl poděkovat panu Jiřímu Čermákovi za ochotu a skvělou spolupráci při natáčení videozáznamu.

Videoučebnice signalizací rozhodčích ve volejbale

Anotace

Práce se zabývá problematikou signalizace volejbalového rozhodčího. Cílem práce je vytvoření výukového DVD se signalizacemi rozhodčích ve volejbale, které bylo vytvořeno z videí jednotlivých signálů natočených ve spolupráci s licencovaným rozhodčím Českého volejbalového svazu. Práce je doplněna o přiblížení volejbalové historie a vývoje volejbalových organizací. Pro plné pochopení signalizace rozhodčího jsou v práci zpracována základní platná volejbalová pravidla. V textové části pro znázornění jednotlivých signálů slouží fotodokumentace.

Klíčová slova: volejbal, rozhodčí, pravidla, historie, video

Video Exercise Book of Referees' Signalization in Volleyball

Abstract

The thesis deals with the issue of volleyball referee signals. The aim of the thesis is to create an educational DVD with volleyball referee signals which has been composed of videos capturing all the signals shot in cooperation with a licensed referee of the Czech Volleyball Federation. The thesis is supplemented with a description of history and development of volleyball federations. For full understanding of the referee signals there are basic current rules of volleyball discussed. In the theory there are also photographs to support visually each signal.

Keywords: volleyball, referee, rules, history, video

Obsah

Seznam ilustrací.....	7
Seznam použitých zkratk.....	9
Úvod.....	10
1. Historie volejbalu.....	11
1.1 Vznik volejbalu.....	11
1.2 Vývoj volejbalu ve světě.....	12
1.3 Vývoj volejbalu v našich zemích.....	12
2. Současnost ČVS.....	15
2.1 Soutěže ČVS.....	16
3. Mezinárodní volejbalová federace.....	18
3.1 FIVB.....	18
4. Volejbalová pravidla.....	20
4.1 Současná volejbalová pravidla ČVS.....	21
4.2 Nejvýznamnější změny volejbalových pravidel od jejich vzniku.....	28
5. Volejbalový rozhodčí.....	30
5.1 Činnost sboru rozhodčích v průběhu utkání.....	30
5.2 Školení rozhodčích a potřebné licence.....	32
6. Signalizace rozhodčích.....	35
7. Tvorba DVD.....	55
Závěr.....	57
Zdroje a literatura.....	58
Seznam příloh.....	59

Seznam ilustrací

Obrázek 1: Povolení podání.....	35
Obrázek 2: Podávající družstvo.....	36
Obrázek 3: Výměna polí.....	36
Obrázek 4: Oddechový čas.....	37
Obrázek 5: Střídání.....	37
Obrázek 6: Napomenutí.....	38
Obrázek 7: Trest za nevhodné chování.....	38
Obrázek 8: Vyloučení.....	39
Obrázek 8b: Diskvalifikace.....	39
Obrázek 9: Konec setu.....	40
Obrázek 10: Nenadhozen.....	40
Obrázek 11: Zdržení podání.....	41
Obrázek 12: Chyby blokování.....	42
Obrázek 13: Chyba v postavení/pořadí.....	43
Obrázek 14: Míč v "hřišti".....	44
Obrázek 15: Míč "mimo".....	44
Obrázek 16: Chycení.....	45
Obrázek 17: Dvojdotek.....	45
Obrázek 18: Čtyři odbití.....	46
Obrázek 19: Dotek sítě.....	47
Obrázek 20: Sáhnutí za síť.....	47
Obrázek 21: Chyby při útočném úderu.....	48
Obrázek 22: Vniknutí/přešlap.....	49
Obrázek 23: Tečovaný míč.....	50
Obrázek 24: Napomenutí/trest za zdržování.....	50
Obrázek 25: Oboustranná chyba.....	51
Obrázek 26: Míč mimo.....	51
Obrázek 27: Míč v "hřišti".....	52
Obrázek 28: Tečovaný míč.....	52
Obrázek 29: Chyba míče/přešlap.....	53

Obrázek 30: Rozhodnutí nemožné.....	54
Obrázek 31: Video Editor.....	56
Obrázek 32: DVDStyler.....	56

Seznam použitých zkratek

AVC – Asian Volleyball Confederation

CAVB - African Volleyball Confederation

CEV - Confédération Européenne de Volleyball

ČSR – Československá republika

ČVBS – Československý volejbalový a basketbalový svaz

ČVS – Český volejbalový svaz

FIVB – Fédération Internationale de Volleyball

IAHF – International Amateur Handball Federation

KVS – krajský volejbalový svaz

MěVS – městský volejbalový svaz

NORCECA - North, Central America and Caribbean Volleyball Confederation

OH – Olympijské hry

OVS – okresní volejbalový svaz

SSSR - Svaz sovětských socialistických republik

YMCA – Young Man's Christian Association

Úvod

Téma závěrečné práce jsem si vybral z důvodu mého kladného vztahu k míčovým hrám. Volejbal patřil vždy mezi sportovní aktivity, kterým jsem se ve volném čase věnoval. Zároveň toto téma bylo určitou výzvou v podobě spolupráce s volejbalovým rozhodčím a práce s videozáznamem, což pro mě znamenalo příležitost naučit se něčemu novému.

Tato práce se věnuje problematice signalizace rozhodčích ve volejbale. Jejím hlavním cílem je vytvoření videoučebnice, ve které budou jednotlivé signály předvedeny licencovaným volejbalovým rozhodčím a doplněny o popisky ke každému z nich.

Kromě samotné videoučebnice je součástí práce také textová část, ve které jsou signály znázorněny pomocí fotodokumentace a popisků. Samotný text je členěn do sedmi kapitol a doplňuje videoučebnici o historii volejbalu, jeho vývoj ve světě i v českých zemích a o pravidla spolu s významnými změnami, které se v nich během vývoje volejbalu odehrály. Základní volejbalová pravidla jsou nezbytnou součástí práce pro plné pochopení signalizace rozhodčích.

Videoučebnice by měla sloužit jako přehledný a poutavý studijní materiál pro výuku volejbalu na vysokých školách. Díky svému multimediálnímu zpracování, které se v podobných pracích doposud neobjevovalo, jsou signalizace předvedeny velmi názorně a usnadní tak teoretickou přípravu studentů v tomto předmětu. Zároveň by měla usnadnit práci samotným vyučujícím s přípravou a vytvářením studijní podpory.

1. Historie volejbalu

1.1 Vznik volejbalu

Písemné zdroje z různých koutů světa se shodují v tom, že absolutní základy volejbalu položil profesor W. Morgan z holyokské univerzity v Massachusetts. Chtěl přinést do výuky tělesné výchovy něco nového a částečně nahradit stereotypní gymnastická cvičení emocionálnější a pro studenty přitažlivější formou tělesné činnosti. Tělocvičnu rozdělil sítí ve výšce přibližně 180 cm a nechal žáky odbíjet basketbalový míč z jedné strany tělocvičny na druhou (BUCHTEL, 2005, s. 13), (VRBENSKÝ, 2005).

Volejbal jak ho známe vznikl r. 1895 v americkém státě Massachusetts ve městě Springfield. Původní název pro volejbal byl mintonette. Tento název se s největší pravděpodobností odvíjel od válečné zbraně minomet. Minomet sloužil k vrhání střel na poměrně krátkou vzdálenost vrchní skupinou úhlů. Název mintonette se od počátku zdál pro hru nevhodným, protože byl ve spojitosti s právě zmiňovanou zbraní minomet. Proto jí profesor A. T. Halstet při jejím předvádění na konferenci YMCA (*Young Man 's Christian Association* - v překladu „křesťanské sdružení mladých mužů“) přidělil název „to volley the ball“, neboli odrážení míče (BUCHTEL, 2005, s. 13), (VRBENSKÝ, 2005).

Významným milníkem ve vývoji volejbalu bylo zhotovení volejbalového míče, jelikož těžký basketbalový míč se ukázal být k vůli své hmotnosti zcela nevyhovujícím a samotná duše z basketbalového míče se rovněž neosvědčila. Těžký basketbalový míč vyvracel prsty a duše byla naopak příliš lehká a při odbíjení nedržela potřebný směr. Na řadu přišel míč zhotovený z gumy podobné duši míče, avšak těžší. Bylo tak možné přesnější odbíjení (BUCHTEL, 2005, s. 13), (VRBENSKÝ, 2005).

Volejbal se těšil čím dál větší oblibě. V zimním období byl zajímavým zpestřením výuky a v letních měsících se stával velmi oblíbeným nejen mezi mladými studenty, ale i mezi dospělými díky jeho nenáročnosti na vybavení a možnosti hry i v přírodě.

V roce 1896 dostává volejbal novou herní strukturu v podobě pravidel hry, které poprvé uveřejnil J.J. Cameron (BUCHTEL, 2005, s. 13), (VRBENSKÝ, 2005).

1.2 Vývoj volejbalu ve světě

Ze Spojených států se volejbal začal velmi rychle šířit. Již v roce 1900, tedy pouhé 4 roky od vydání prvních oficiálních pravidel hry, se začal hrát v sousední Kanadě a tentýž rok i v Indii. Pravděpodobně největší zásluhu na rychlém rozmachu hry do různých zemí světa mají členové YMCA. Tato organizace měla pobočky po celém světě. Další zmínky o rozvoji hry pocházejí z oblasti Střední Ameriky. Například z Kuby v roce 1905 a o pět let později z Peru. Volejbal se rychle šířil i v Asii, kde můžeme považovat za průkopníka pana Ohmori. Ohmori volejbal představil v japonském Tokiu již roku 1908 a ten se rychle rozšířil na Filipíny a zhruba v roce 1913 i v Číně. Díky poněkud odlišné mentalitě a specifickým místním podmínkám zde volejbal dostal sportovní a soutěžní charakter. Vznikají i první odlišnosti v pravidlech hry a pozměňuje se i počet hráčů v poli (BUCHTEL, 2005, s.14).

V rozvoji volejbalu v Evropě hrálo velkou roli zapojení Spojených států do první světové války. Díky americkým vojákům se volejbal rychle rozšiřoval mezi příslušníky armád různých zemí, kteří tuto hru využívali jako odreagování na vojenských základnách. Američané pomohli k postupnému rozšiřování volejbalu do východní Evropy. V Rusku se začíná hrát v letech 1915-1916. Významnou událostí v dalším vývoji volejbalu v tehdejší SSSR bylo historicky první utkání řízené rozhodčím v červenci 1923 (BUCHTEL, 2005, s. 14).

1.3 Vývoj volejbalu v našich zemích

O rozvoj volejbalu v našich zemích se zasloužila především již zmiňovaná organizace YMCA společně s Vysokoškolským sportem. Organizace měla pobočky již na území tehdejšího Rakouska-Uherska a její aktivisté působili v období první světové války mezi našimi legionáři ve Francii, Itálii a Rusku. Po skončení 1. světové války a vzniku samostatného Československa přišlo na naše území několik desítek tělovýchovných instruktorů z americké YMCA. Ti měli za úkol vytvářet regionální sdružení (BUCHTEL, 2005 s. 15).

V roce 1919 využilo jejich přítomnosti Ministerstvo národní obrany k pořádání lehkootletických kurzů (v Žilině a v Praze) pro posádkové tělocvikáře. Ti byli tímto způsobem seznámeni s odlišnými tělovýchovnými metodami, praktikami a prostředky, mezi něž patřily do té doby neznámé míčové hry. Tyto kurzy vedli Američané českého původu J. F. Machotka a J. A. Pipal, který se později stal ředitelem pražské pobočky

YMCA. Tyto kurzy zároveň sloužily jako příprava našich sportovců na Olympijské hry v Antverpách. Z předvedených míčových her získal volejbal obrovskou oblibu a po krátké době i český název odbíjená (VRBENSKÝ, 2005), (BUCHTEL, 2005, s. 15).

Volejbal si velmi rychle získával příznivce v různých střediscích YMCA, ve Vysokoškolském sportu a v neposlední řadě v dělnických tělovýchovných organizacích jako Sokol a Orel.. Díky Vysokoškolskému sportu volejbal rychle získával na kvalitě a mezi studenty se těšil čím dál větší oblibě. Postupně vznikaly první volejbalové oddíly, z nichž první byla Strakova akademie tzv. Strakovka. Velkou oblibu volejbal získal i mezi středoškolskými studenty a v dělnických tělovýchovných jednotách, které umožnily hrát volejbal i dělníkům a řemeslníkům. Vznikají dokonce i vlastní družstva a soutěže (VRBENSKÝ, 2005), (BUCHTEL, 2005 s. 15).

Důležitým rokem československého volejbalu byl rok 1921, kdy vznikl první československý svaz, avšak ten pod sebe sdružoval současně i basketbal. Název a zkratka svazu byla tedy ČVBS neboli „Československý volejbalový a basketbalový svaz“ (VRBENSKÝ, 2005), (BUCHTEL 2005, s. 14,15).

Československé organizace a první turnaje

Jak bylo zmíněno v předchozí kapitole, ČVBS vznikl roku 1921, čímž patří mezi nejstarší volejbalové svazy na světě. Podle oficiálního webu Českého volejbalového svazu cvf.cz (2015) se dokonce po asociacích Uruguaye a Estonska řadí jako třetí nejstarší.

Prvním předsedou byl zvolen pan Jan A. First. První mistrovství ČSR se uskutečnilo v roce 1924 a vítězem se stalo družstvo ze Strakovy akademie v Praze. Toto družstvo získalo další 4 tituly v letech 1927-1932 a dá se tak považovat za neúspěšnější družstvo z dob prvo počátků volejbalu v ČSR (VRBENSKÝ, 2005).

První mezinárodní turnaj, kterého se zúčastnilo československé družstvo se uskutečnilo v červenci roku 1927 v Kodani. Jednalo se o Světové hry YMCA, kterých se zúčastnily 4 družstva. Výběry Polska, Lotyšska, Estonska a Československa, přičemž výběr YMCA ČSR obsadil 3. místo (VRBENSKÝ, 2005).

Ve třicátých letech vznikl v Československu ještě jeden volejbalový svaz, a to díky trampskému hnutí. Byla to tzv. Trampská volejbalová liga. V této době byl tramping velmi oblíbený a díky tomuto svazu se rychle rozšiřovaly řady aktivních volejbalových hráčů. Trampská volejbalová liga měla dokonce desetkrát větší počet

registrovaných hráčů než ČVBS. V roce 1936 se svazová liga s trampskou ligou slučuje, což přispělo k lepší organizaci soutěží a přehlednější registraci hráčů (VRBENSKÝ, 2005), (BUCHTEL, 2005 s. 15).

Co se týče ženského volejbalu, rozvíjel se podle zkušeností z mužského. Pravidla pro ženy zůstala stejná, lišila se pouze ve výšce umístění horního okraje hrací sítě. První ženské oficiální soutěže se konají od roku 1931 (VRBENSKÝ, 2005), (BUCHTEL, 2005 s. 15).

Vývoj volejbalu v českých zemích v období 2. světové války a po jejím skončení

Další rozvoj volejbalu v ČSR velmi negativně ovlivňují události spojené s druhou světovou válkou. V tomto období volejbal stále ve svazu dohromady s basketbalem a tělovýchovné a studentské organizace byly v úpadku.

Po březnovém obsazení Československa nacistickými vojsky ČVBS pořádá Mistrovství protektorátu Čechy a Morava. Po listopadových studentských nepokojích a následném uzavření vysokých škol zaniká organizace Vysokoškolský sport. V říjnu roku 1941 je uzavřena jednota Sokol a volejbalisté ze špičkových družstev hledají azyl v tradičních sportovních klubech (VRBENSKÝ, 2005).

Po skončení 2 světové války nastaly pro další rozvoj volejbalu příznivější podmínky než za jejího průběhu a vhodná doba pro založení samostatného volejbalového svazu. Stalo se tak v roce 1946, kdy vznikl ČVS, neboli Československý volejbalový svaz. Po jeho vzniku se volejbal rychle rozvíjel po výkonnostní, organizační ale i po materiálně technické stránce. Volejbal stával stále populárnější a československý volejbal vzkvétal (BUCHTEL, 2005, s.16).

2. Současnost ČVS

Český volejbalový svaz je jediným subjektem, pověřeným organizací a řízením volejbalu na území České republiky, který je podporován Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. ČVS je jedním ze zakládajících členů FIVB a evropské konfederace CEV. Zároveň se musí řídit jejich základními dokumenty. Je složen ze 4 asociací, a to asociace beachvolejbalu, asociace volejbalových deblů, asociace volejbalových klubů mužů a asociace volejbalových klubů žen (ČVS, 2015), (HANÍK, 2014, s. 433).

Dále je ČVS složen z několika orgánů, které se dále rozdělují do třech úrovní:

- Celostátní: konference ČVS, výbor ČVS, správní rada a generální sekretariát.
- Krajské: krajské svazy, výbor KVS a předsednictvo KVS
- Okresní orgány: okresní a městské volejbalové svazy, výbor okresních volejbalových svazů.

(ČVS, 2015)

Toto rozdělení a vytvoření správních orgánů napomáhá k lepší organizaci a rozvoji volejbalu v jednotlivých oblastech.

Komise ČVS

V Českém volejbalovém svazu dále existují komise, které řeší různé otázky a situace spojené s organizací a řízením volejbalových soutěží, turnajů a volejbalového svazu jako takového. Celkem je v ČVS 10 komisí složených vždy z nejméně třech členů a každá z nich má odlišné zaměření. Jsou to komise:

- Legislativní
- Sportovně technická
- Odvolací
- Hospodářská
- Společenského významu
- Registračně matriční
- Disciplinární
- Mezinárodní

- Rozhodčích
  - Rada mládeže
- (ČVS, 2015)

Hlavním cílem volejbalového svazu je zabezpečování a vytváření podmínek pro rozvoj jak výkonnostního, tak rekreačního volejbalu. Zároveň školí a doškoluje trenéry, rozhodčí a další funkcionáře. Snahou ČVS je zavádění moderních technologií do tréninku a do řízení a organizace soutěží. Současným předsedou je od roku 2010 **Zdeněk Haník** (ČVS, 2015).

2.1 Soutěže ČVS

V současnosti v Českém volejbalovém svazu existuje velké množství registrovaných soutěží různých úrovní. Od profesionálních, až po zcela amatérské okresní či městské. Profesionální soutěže jsou zpravidla ty nejvyšší úrovně a bývají celostátní. Tyto soutěže jsou nazývány jako ligové. Amatérské soutěže, jako krajské či okresní jsou složeny z družstev, jejichž sídla jsou na území daného kraje či okresu. V seniorském volejbale, jak mužském tak ženském, jsou v ČVS tři úrovně ligových soutěží.

Nejvyšší seniorské soutěže v roce 2017

„UNIQA EXTRALIGA MUŽI“

Pravidelně se extraligy účastní 12 družstev. Soutěž je rozdělena na dvě části. První část se hraje dvoukolově, aby každé družstvo odehrálo utkání se soupeřem na svém i na soupeřově hřišti. Druhá část je hrána systémem tříkolového play off. Do play off postupuje pouze 8 družstev.

- 1. kolo: Na čtyři vítězná utkání a o soupeřích rozhoduje umístění v první části (1-8, 2-7, 3-6 a 4-5).
- 2. kolo: Na čtyři vítězná utkání. O soupeřích rozhoduje vítězství v prvním kole a umístění v první části. *„Vítěz 1. kola s nejlepším umístěním po 1. části proti vítězi 1. kola s nejhorším umístěním po 1. části a vítěz 1. kola s druhým nejlepším umístěním po 1. části proti vítězi 1. kola s druhým nejhorším umístěním po 1. části „ (ČVS, 2016).*

- 3. kolo: O první místo v soutěži hrají vítězná družstva druhého kola play off na čtyři vítězná utkání o třetí místo poražená družstva druhého kola play off na tři vítězná utkání.

Družstvo, které v konečném pořadí skončí na posledním 12. místě sestupuje do baráže o extraligu (ČVS, 2016).

„UNIQA EXTRALIGA ŽENY“

Pravidelně se extraligy žen účastní 10 družstev. V sezóně 2016/2017 se účastnilo pouze 9 družstev. Systém soutěže je velmi podobný extralize mužů, avšak s tím rozdílem, že utkání play off se hrají pouze na tři vítězné zápasy (Název nejvyšší soutěže se mění podle sponzora soutěže. Současný název je platný od roku 2010).

„1. LIGA“

Pravidelně se účastní 12 družstev. Vítěz soutěže postoupí do baráže o extraligu.

„2. LIGA“

Je dále rozdělena na menší „podcelky“ A,B a C podle oblastí, ze kterých jsou zúčastněná družstva. Vítězové jednotlivých podskupin postupují do kvalifikace o 1. ligu (ČVS, 2016).

3. Mezinárodní volejbalová federace.

Již po první světové válce byly pokusy o založení mezinárodní federace, ale byly neúspěšné. V roce 1934 byla vytvořena komise pro volejbal pod záštitou IAHF, neboli International Amateur Handball Federation. Tato komise měla celkem 21 členů, mezi něž patřilo 12 evropských, 5 amerických a 4 asijské státy. V období druhé světové války však tato federace zanikla a s ní i volejbalová komise (BUCHTEL, 2005, s.16).

Podmínky po skončení 2. světové války již umožnily založení samostatné mezinárodní volejbalové federace, jelikož byly umožněny mezinárodní styky a volejbal byl na novém začátku. Již v roce 1946 se čeští zástupci setkali s francouzskými a polskými, aby projednali možnosti založení mezinárodní volejbalové federace a o rok později se tak stalo (FIVB, 2011), (BUCHTEL, 2005, s.16).

3.1 FIVB

V dubnu roku 1947 se setkali zástupci volejbalových federací čtrnácti zemí (Belgie, Brazílie, Československo, Egypt, Francie, Nizozemsko, Maďarsko, Itálie, Polsko, Portugalsko, Rumunsko, Uruguay, USA a Jugoslávie) v Paříži na pozvání Paula Limbauda. Byla založena FIVB (Fédération Internationale de Volleyball) v překladu mezinárodní volejbalová federace. Prvním předsedou byl zvolen Francouz Paul Limbaud, který FIVB předsedal až do roku 1984, tedy celých 37 let. Pozici předsedy předal mexickému Dr. Rubénu Acostastovi (FIVB, 2011),(HANÍK, 2014, s. 431).

Po založení federace volejbal stále vzkvétal a FIVB se rozrůstala. Již v roce 1955, tedy pouhých 8 let po založení, vzrostl počet členů z původních 14 zemí na 45. Počet členů dále stoupal. Hranice 100 členů byla překročena v roce 1968 a v současnosti FIVB čítá 220 přidružených národních federací (FIVB, 2011).

Členská struktura FIVB

Jelikož Mezinárodní volejbalová federace sdružuje velké množství národních federací z různých kontinentů, bylo zapotřebí rozdělit členské národní federace do menších podcelků. Vznikly tedy konfederace pro jednotlivé světadíly:

- CAVB pro Afriku
- AVC pro Asii

- CEV pro Evropu
- NORCECA pro severní a střední Ameriku
- CSV pro jižní Ameriku

Tyto konfederace zároveň ve spolupráci s FIVB zajišťují organizaci kontinentálních šampionátů (BUCHTEL, 2005, s.22).

Soutěže FIVB

Není pochyb o tom, že založení mezinárodní volejbalové federace bylo zcela zásadní pro poválečný rozvoj volejbalu. Začaly se organizovat mezinárodní soutěže a turnaje. Podle FIVB (2011) se první Mistrovství světa mužů konalo v roce 1949 (v Praze) a ženské v roce 1952. Mistrovství světa bylo největší volejbalovou událostí a od roku 1964 se přidaly ještě Olympijské hry.

O zařazení volejbalu mezi olympijské sporty bylo rozhodnuto na zasedání Mezinárodního olympijského výboru v Mnichově roku 1959. V Tokiu 1964 se tedy volejbal těšil z historicky první účasti na OH. Prvními vítězi se mezi muži stalo reprezentační družstvo tehdejšího SSSR a mezi ženami zvítězily Japonky. V Japonsku se volejbal po těchto hrách a úspěchu ženského družstva velmi rychle rozvíjel. O 32 let později byl zařazen do program OH i plážový volejbal a poprvé byl představen na Olympijských hrách v Atlantě (FIVB, 2011).

FIVB ve spolupráci s jednotlivými kontinentálními konfederacemi pořádá vrcholové světové a kontinentální soutěže, které se opakují v pravidelných cyklech. Například ve spolupráci s CEV, neboli s evropskou konfederací vypadá tento cyklus takto:

1. rok - mistrovství Evropy
2. rok – mistrovství světa
3. rok – mistrovství Evropy
4. rok - Olympijské hry a cyklus se opakuje.

(BUCHTEL, 2005, s. 23)

Velmi obdobně vypadá tento cyklus i ve spolupráci FIVB s ostatními kontinentálními konfederacemi.

4. Volejbalová pravidla

Volejbalová pravidla prošla od vzniku této hry po současnost velkými změnami. První pravidla byla poměrně strohá a jednoduchá a od současných pravidel se v mnohém velmi lišila. Změnily se rozměry hřiště, míč, počet hráčů i systém bodování. Se zdokonalujícím se vybavením a technikou hry jsou některá pravidla stále upravována a de facto každým rokem dochází k nějakým úpravám. Hlavním účelem pravidel je zajištění spravedlivosti hry a bezpečnosti hráčů. Pravidla zároveň zajišťují atraktivnost hry a její soutěžní charakter.

Jelikož se jedná o hru s téměř stoletou historií, není v této práci prostor pro podrobné přiblížení vývoje pravidel a jejich změn. Proto se tato kapitola bude věnovat přiblížení prvních základních pravidel volejbalu a podrobněji těm současným.

První volejbalová pravidla

Jak už bylo zmíněno v úvodu této práce, vůbec první oficiální pravidla vydal roku 1896 J.J. Cameron. Pravidla vypadala takto:

- Hra se skládá z deseti směn, přičemž směnou se rozumí: a) jedno podání na každé straně b) pokud tři nebo více hráčů odehrají svá podání na každé straně (hráč podává dokud své podání tzv. neztratí).
  - Rozměry hřiště jsou 25 x 50 stop (7,65 m x 15,33 m)
  - Výška sítě je 6 stop a 6 palců (1,98 m), přičemž šířka sítě je 8,22 metru
  - Podání: při podání stojí hráč jednou nohou na koncové čáře, míč musí být udeřen rukou, podávající má dva pokusy, míč musí letět alespoň 10 stop (3,05 m), není dovolen dribling.
  - Míč je gumová duše potažená kůží či plátnem, obvod míče 25-27 palců (63,5-68,58 cm) a váží 255,15 g – 340,2 g.
  - Dotkne-li se míč sítě (s výjimkou prvního podání), jedná se o mrtvý míč
  - Míč na čáře se počítá jako mimo hřiště.
  - Hraje libovolný počet hráčů. Dotkne-li se hráč sítě, je mrtvý míč, je zakázáno držení míče. Dribling je dovolen na 4 stopy (1,2 m) od sítě.
- (BUCHTEL, 2015, s. 13)

4.1 Současná volejbalová pravidla ČVS

Současná volejbalová pravidla Českého volejbalového svazu vychází z pravidel CEV 2015-2016. Tato pravidla jsou platná ve všech soutěžích ČVS od 1. dubna 2015 a byly schváleny 34. kongresem FIVB v roce 2014.

Základní charakteristika hry:

Volejbal je sport hraný dvěma družstvy na hřišti obdélníkového tvaru ohraničeném čarami, které je rozděleno sítí na dvě poloviny. Základní jednotkou hry je rozehra, která začíná podáním a končí ve chvíli, kdy se podaří jednomu z družstev odbít míč přes síť na soupeřovu polovinu tak, že přijde do kontaktu se zemí v soupeřově poli, družstvo se dopustí chyby nebo míč skončí tzv. v „autu“. Cílem každé rozehry je dostat míč na zem soupeřovi poloviny a zabránit soupeři a jeho snaze o totéž. Každé družstvo má právo na tři odbití, a to i po doteku tzv. bloku. Míč je uveden do hry podáním přes síť na soupeřovu polovinu a hra pokračuje do doby, než se míč dotkne země, není „aut“, či pokud se družstvu nepodaří vrátit míč povoleným způsobem. Družstvo, které vyhrává rozehru získává bod a pokud je to družstvo, které přijímalo podání, otáčí se pozice hráčů tohoto družstva ve směru hodinových ručiček (ČVS, 2015).

Jednotlivá pravidla budou popsána v následujících podkapitolách.

Zisk bodu, vítězství v setu a v utkání

Zisk bodu:

Podle pravidel ČVS (2015) družstvo získá bod pokud:

- a) úspěšným umístěním míče na zem soupeřova pole
- b) družstvo soupeře se dopustí chyby
- c) je-li soupeřovu družstvu udělen trest.

Chyba:

Družstvo se dopustí chyby, pokud provede nějakou činnost v rozporu s pravidly. Pokud nastane více chyb po sobě, počítá se pouze první z nich. V případě, že se dopustí chyby obě družstva současně, posoudí se situace jako oboustranná chyba a rozehra se opakuje (ČVS, 2015).

Vítězství v setu:

Set vyhrává družstvo, které první získá 25 bodů s rozdílem nejméně dvou bodů vyjma rozhodujícího setu, který se hraje na 15 bodů (ČVS, 2015).

Vítězství v utkání:

V utkání vyhrává družstvo, které vyhrálo tři sety. V případě nerozhodného stavu 2:2 na sety se pátý set hraje na 15 bodů s rozdílem nejméně dvou bodů (ČVS, 2015).

Složení družstva a výstroj

Družstvo:

Družstva jsou dvanáctičlenná. Z toho 6 hráčů v poli a 6 náhradníků. Každé družstvo má právo uvést na soupisku dva specializované obranné hráče, tzv. **libera**. Každé družstvo musí mít svého kapitána. Tím může být kterýkoliv z hrajících hráčů, avšak ne hráč libero. (ČVS, 2015).

Hráč libero:

Hráč libero je speciálně označený hráč, který plní pouze obranné herní činnosti (nesmí podávat, blokovat, smečovat a nahrávat vrchním odbitím prsty spoluhráčům na útočný úder, hrát v přední polovině). Libero může být libovolně střídán, avšak pouze za libero náhradníka. Při střídání libera nesmějí ostatní spoluhráči měnit postavení (ČVS, 2015).

Výstroj:

Výstroj hráče se skládá z dresu, trenýrek, ponožek a sportovní obuvi. Toto oblečení hráčů musí být jednotné (vyjma liber). Obuv být jednotná nemusí, avšak musí být z lehkých a pružných materiálů s gumovou či kompozitní podrážkou. Dresy musejí být číslovány od 1 do 20. Čísla musejí být čitelná a umístěna vpředu i vzadu uprostřed. Je zakázáno nosit předměty, které mohou způsobit zranění nebo uměle hráčům přinést výhodu (ČVS, 2015).

Střídání a oddechové časy

Střídání:

Střídání je činnost, při které střídající hráč, kromě libera, vstoupí do hřiště a vymění se v poli za jiného hráče, který následně odchází ze hřiště na střídací lavici. Pokud je střídání vynucené zraněním ve hře, musí být toto střídání doprovázené znamením kapitána či trenéra družstva. Každé družstvo má právo na **6** střídání v každém setu. Střídání liber se nepočítá (ČVS, 2015).

Hráč může opustit hru a následně se do hry vrátit pouze jedenkrát za set, a to pouze na své původní místo v základní sestavě. Střídající hráč může vstoupit do hry za hráče základní sestavy pouze jednou za set a může být střídán zpět, ale pouze stejným hráčem základní sestavy. O střídání si musí trenér družstva zažádat v přerušení (mezi rozechrami). Mezi dvěma samotnými žádostmi o střídání jednoho družstva musí být dokončena rozehra. V průběhu jedné žádosti může být střídáno více hráčů (ČVS, 2015).

Výjimečné střídání:

Pokud hráč přes zranění není schopný pokračovat ve hře, musí být vystřídán řádně. Jestliže už družstvo vyčerpalo povolený počet střídání, má právo na výjimečné střídání. Takovéto střídání se nepočítá jako řádné střídání, ale objevuje se až v zápise o utkání. Takto vystřídáný hráč se už nemůže vrátit do utkání (ČVS, 2015).

Oddechový čas:

Každé družstvo má právo na dva oddechové časy v každém setu. Oddechový čas trvá **30 sekund**. O oddechový čas si musí trenér družstva požádat v přerušení (mezi rozechrami). Žádost o jeden nebo dva oddechové časy a žádost o střídání může být během jednoho přerušení. Avšak není dovoleno vznést žádost o oddechový čas během již běžícího oddechového času (ČVS, 2015).

Postavení hráčů a činnosti ve hře

Postavení hráčů před podáním:

Postavení hráčů je určeno základní sestavou, kterou trenér družstva určí před začátkem utkání. Změna postavení při získání podání vychází ze základní sestavy. V okamžiku zahájení hry (při podání) musejí hráči obou družstev zaujímat takové postavení, aby každý hráč zadní řady měl svého odpovídajícího hráče přední řady před sebou, a aby střední hráči přední a zadní řady byli mezi krajními hráči příslušné řady. Toto postavení neplatí pro podávajícího. Ten se po svém podání může zařadit kamkoli do pole (ČVS, 2015).

Zahájení hry/podání:

Hra se zahajuje podáním ze zóny pro podání (libovolné místo za koncovou čarou), přičemž míč při podání musí být nadhozen nebo puštěn z ruky a poté udeřen jednou rukou do **osmi** sekund od hvizdu rozhodčího. Podávající hráč se nesmí v okamžiku

podání dotýkat hřiště včetně koncové čáry nebo plochy mimo zónu pro podání. Je povolen pouze jeden nadhoz. Míč musí přeletět síť v prostoru mezi anténkami a může se síť dotknout. Po zahájení hry podáním se hráči pro plnění herních úkolů podle herní situace mohou na své polovině i mimo ni libovolně přemísťovat, pokud to není v rozporu s pravidly (ČVS, 2015).

Odbíjení:

Každé družstvo může míč odbít během jedné akce 3x, přičemž dotek při bloku se nepočítá. Odbití je dovoleno kteroukoli částí těla a pravidla umožňují i do míče kopnout. Jako chyba je hodnoceno druhé odbití jedním hráčem za sebou, avšak s výjimkou odbití po bloku. Kterýkoli s blokařů může odbít míč po bloku a stále se jedná o prvé započítávané odbití družstva (ČVS, 2015).

Blok:

Blokování je činnost hráčů v blízkosti sítě, jejímž účelem je zabránit přeletu míče od soupeře tím, že blokující hráči sáhnou výše než je horní okraj sítě bez ohledu na výšku doteku s míčem. Blok je dokončený, pokud se nějaký z blokujících hráčů dotkne míče. Dokončit blok je dovoleno pouze hráčům přední řady. Blokující hráč může umístit své ruce přes síť na soupeřovu polovinu, avšak pouze v případě že tak nebrání soupeři ve hře. Není dovolen dotek s míčem na soupeřově polovině, pokud soupeř neprovedl útočný úder. Blokování ani pokusu o blok se nesmí zúčastnit libero (ČVS, 2015).

Útočný úder:

Jako útočný úder je považována každá akce, po které míč směřuje do pole soupeře, kromě podání a bloku. Útočný úder je dokončený, pokud míč přeletí svislou rovinu sítě nebo se dotkne soupeře (ČVS, 2015).

Omezení útočného úderu:

Hráč přední řady smí dokončit útočný úder v jakékoli výšce za předpokladu, že se dotkl míče uvnitř vlastního hracího prostoru, avšak nesmí zahrát útočný úder po soupeřově podání a nesmí dokončit útočný úder nad úrovní sítě po vrchním odbití prsty libera. Hráč zadní řady může dokončit útočný úder nad horním okrajem sítě pouze zpoza přední zóny (při odrazu se noha(y) hráče nesmí dotknout útoční čáry ani ji překročit). Dále hráč zadní řady smí dokončit útočný úder v přední zóně pouze za předpokladu, že míč je v okamžiku doteku alespoň částečně pod úrovní horního

okraje sítě. Libero nemůže dokončit útočný úder, pokud je míč v okamžiku úderu nad úrovní sítě (ČVS, 2015).

Tresty a sankce

Účastníci utkání musejí znát pravidla volejbalu a ctít pravidla fair play. Hráči se musí vyvarovat jednání ovlivňující rozhodčí a musejí ctít jejich rozhodnutí. V případě nejasností mohou požadovat vysvětlení pouze prostřednictvím kapitána ve hře (ČVS, 2015).

Mírně nevhodné chování:

Za mírně nevhodné chování se neudělují sankce. Rozhodčí buď slovně napomene, nebo udělí žlutou kartu. Žlutá karta symbolizuje, že jednání hráče či celého družstva dosáhlo hranice únosnosti a při dalším nevhodném chování či pokračování v něm bude sankcionován (ČVS, 2015).

Nevhodné chování vedoucí k sankcím:

Nevhodné chování je podle pravidel ČVS (2015) rozděleno do tří kategorií:

1) hrubé chování, 2) urážlivé chování, 3) agrese.

Trest:

Trest je udělován členu družstva již za první hrubé chování. Rozhodčí udělí červenou kartu, která symbolizuje, že chování člena družstva je již za hranicí. V případě udělení červené karty je družstvo sankcionováno ztrátou jednoho bodu a podání (ČVS, 2015).

Vyloučení:

Vyloučen může být člen družstva za druhé hrubé chování nebo za urážlivé chování. Vyloučený nesmí hrát do konce setu a pokud je na hřišti musí být vystřídán. Musí zůstat sedět v prostoru pro vyloučené bez dalších důsledků. Pokud je vyloučen trenér, nesmí zasahovat do vedení družstva do konce setu a také musí sedět v prostoru pro vyloučené (ČVS, 2015).

Diskvalifikace:

Člen družstva může být diskvalifikován za třetí hrubé chování, za druhé urážlivé chování, nebo za první fyzickou agresi či její náznak nebo pokus o ní. Dále za

vyhrožování. Pokud je diskvalifikovaný a hřišti, musí být okamžitě střídán a na zbytek utkání opustit tzv. Soutěžní/kontrolovaný prostor (ČVS, 2015).

Pozn. Pokud se člen družstva dopustí nevhodného chování před nebo mezi sety, případné sankce za toto chování jsou uplatněny v následujícím setu (ČVS, 2015).

Hřiště a vybavení

Hrací plocha:

Hrací plocha se skládá ze hřiště a volné zóny.

- Hřiště je obdélník o rozměrech 18x9 m obklopený volnou zónou na všech stranách minimálně 3 m široká
- Nad plochou hřiště je volný hrací prostor, který je bez jakýchkoliv překážek a je vysoký minimálně 7 m od hrací plochy.
- Povrch hrací plochy musí být vodorovný, plochý a jednolitý.
- Povrch nesmí být pro hráče nebezpečný. V soutěžích FIVB je povolen pouze dřevěný či syntetický povrch, který je předem schválen FIVB. V hale musí být povrch světlé barvy.

(ČVS, 2015)

Čáry na hřišti:

Všechny čáry jsou 5 cm široké, čáry musí být světlé barvy.

- Hřiště je vymezeno dvěma postranními a dvěma koncovými čarami. Tyto čáry jsou vyznačeny uvnitř rozměrů hřiště.
- Střední čára: rozděluje hřiště na dva čtverce o rozměrech 9 x 9 m.
- Útočná čára: je umístěna v každém poli a její zadní okraj je veden 3 m od osy čáry středové. Označuje přední zónu.

(ČVS, 2015)

Síť a anténky:

Síť je umístěna nad střední čarou.

- Její horní okraj je ve výšce 2,43 m pro muže a 2,24 m pro ženy. Výška sítě se měří ve středu hřiště a její výška nad postanými čarami nesmí převýšit stanovenou výšku o více než 2 cm.
- Síť je 1,00 m široká a 9,50-10 m dlouhá. Síť je zhotovena z černých čtvercových ok o straně 10 cm.

- Na horním okraji sítě je bílá plátěná páska o šířce 7 cm a na spodním okraji 5 cm.
  - Anténka je ohebná tyčka dlouhá 1,80 m, o průměru 10 mm. Horních 80 cm převyšuje síť a je označena 10 cm širokými střídavými pruhy červené a bílé barvy.
  - Anténky jsou považovány za součást sítě a ohraničují bočně prostor přeletu míče.
- (ČVS, 2015)

Sloupky:

Sloupky slouží k upevnění sítě.

- Musejí být zaoblené a hladké. Jsou zapuštěny do země a pro jejich ukotvení se nesmějí používat lana. Na sloupcích nesmějí být žádná nebezpečná nebo překážející zařízení.
  - Jsou umístěny ve vzdálenosti 0,5 – 1 m na vnější straně od postranních čar.
  - Výška sloupků je 2,55 m a přednostně jsou nastavitelné.
- (ČVS, 2015)

Míč:

Míč musí být kulatý. Povrch míče je zhotoven z měkké přírodní kůže nebo syntetické kůže. Uvnitř míče je gumová duše či duše z podobného materiálu.

- Obvod míče je 65-67 cm a váží 260-280 gramů.
  - Barva míče může být světlá nebo kombinací barev.
  - V jednom utkán se musí používat stejné míče.
  - V soutěžích ČVS musejí být vždy alespoň 3 míče a o jejich doplňování na místo podání se starají sběrači.
- (ČVS, 2015)

4.2 Nejvýznamnější změny volejbalových pravidel od jejich vzniku

Změn v pravidlech volejbalu od jejich vzniku bylo bezpochyby nespočet. K drobným změnám dochází prakticky každý rok. V této části práce se objevují ty nejpodstatnější z nich.

1900: Výška sítě byla změněna na 7 stopa a 6 palců (2,286 m) čára pro dribling byla odstraněna. Délka hry se změnila na 21 bodů

1912: Velikost hřiště byla změněna na 35 na 60 stop (10,6 m X 18,28 m). Počet hráčů na každé straně byl ustanoven na 6. Pokud družstvo získá podání, mění si hráči pozice.

1916: Délka setu byla změněna z 21 bodů na 15. K výhře utkání je nutné vyhrát dva sety. Míč může zasáhnout nohu. Hráč se nesmí dotknout dvakrát míče, pokud se ho po jeho prvním doteku nedotkne jiný hráč (je zakázán dribling).

1920: Míč může být zahrán jakoukoliv částí těla od pasu nahoru. Bylo zmenšeno hřiště na 30 x 60 stop. Každé družstvo má právo na tři odbití.

1922: Sáhnout přes síť jakýmkoli způsobem bylo zakázáno. Vyhrát set bylo možné pouze s minimálním rozdílem dvou bodů.

1923: Podávat musí vždy pravý hráč zadní řady. Hráč se nesmí dotknout soupeřovi poloviny.

1935: Hráči musí být očíslováni a mít číslo jasně viditelné na svém oblečení. Hráči nesmějí opustit svou polovinu hřiště dříve, než míč přeletí síť na jejich polovinu.

1938: Poprvé bylo uveřejněno pravidlo o blokování.

1940: Oficiální míč musí být zhotoven z dvanácti dílů, které musejí být z lehké kůže.

1942: Míč může být zahrán kteroukoli částí těla od kolen nahoru.

1948: Současný dotek dvou hráčů je hodnocen jako jeden dotek. Oddechový čas pro odpočinek je jedna minuta. Oddechový čas pro zranění je 5 minut. Přestávka mezi sety je 3 minuty.

1961: Během hry bylo možné používat rukavice.

1965: Středová čára byla odstraněna a střed hřiště byl označen jen na kraji hřiště. Hráči se mohli dotknout poloviny soupeře, pokud se nepokoušeli zahrát míč.

1966: Ruce blokaře mohli sahat přes síť na stranu soupeře, ale pouze pokud tím nebrání soupeři ve hře, nebo se nedotkne míče.

1969: Blokovat mohli pouze hráči přední řady.

1974: Na síť byly přidány anténky

1976: Výška sítě byla určena 2,43 m pro muže a 2,24 m pro ženy. Pokud se míč dotkne stropu, jedná se o „mrtvý“ míč

1984: Je zakázáno blokovat podání a zároveň útočný úder bezprostředně po podání.

1990: Je zakázán útočný úder po podání, pokud je míč odehrán nad horním okrajem sítě.

1996: Míč může být zahrán kteroukoli částí těla. Tedy je dovoleno do míče i kopnout.

1998: Podávající má pouze jeden pokus pro podání.

1999: Bodovací systém byl změněn na tzv. „rally“ systém, tedy systém bez ztrát.

2001: Míč se při podání může dotknout sítě.

(NCVA, 2017)

Volejbal se neustále vyvíjí a pravidla se upravují tak, aby byla zajištěna atraktivita a regulernost hry. Některá pravidla vznikla a upravují se díky velkému zájmu o volejbal a s tím spojeným televizním přenosům. Například míč a čísla hráčů nemusí být dobře viditelné pouze pro účastníky hry, ale také pro kamery, které zajišťují televizní přenos či záznam utkání.

5. Volejbalový rozhodčí

Na průběh hry podle pravidel dohlíží a zároveň hru řídí sbor rozhodčích. Ten je složen z prvního a druhého rozhodčího, zapisovatele a čtyř nebo dvou čárových rozhodčích. První rozhodčí je nadřazen ostatním a má nad nimi pravomoci. Dohlíží také na činnost sběračů míčů a ostatních rozhodčích. V případě, že je přesvědčen o mylném rozhodnutí některého z nich, je oprávněn toto rozhodnutí změnit. Pokud ostatní rozhodčí nepracují správně, má právo nařídit jejich výměnu. První rozhodčí kontroluje hřiště a vybavení a jeho způsobilost pro utkání podle pravidel, a je tak za něj odpovědný. Rozhodnutí prvního rozhodčího jsou neměnná.

Podle platných směrnic ČVS je rozhodčí definován takto: „*Rozhodčí ČVS (dále jen "rozhodčí") je osoba, která je oprávněna řídit utkání všech soutěží řízených orgány ČVS v souladu s předpisy a pravidly ČVS a v souladu s oficiálními pravidly volejbalu.*“ (ČVS, 2015).

5.1 Činnost sboru rozhodčích v průběhu utkání

První rozhodčí:

První rozhodčí plní své povinnosti v stoje na lavici u sítě naproti zapisovateli. Jeho oči musí být asi 50 cm nad úrovní sítě. Během utkání je oprávněn udělovat družstvům napomenutí a sankce za nevhodné chování.

Podle pravidel ČVS (2015) dále rozhoduje o následujících chybách a situacích:

- chyba při podání
- chyba při hraní míčem
- chyba nad sítí a chybných dotecích se sítí
- chyby při útočných úderech
- regulernost bloků
- správný přelet míče nad sítí
- současných chyba soupeřů

Vždy když dojde k chybě ve hře, rozhodčí tuto chybu odpíská a následně signalizuje, o jakou chybu se jednalo. Pouze kapitán družstva může požádat o výklad

použitého pravidla. Po utkání první rozhodčí zkontroluje a podepisuje zápis o utkání (KAPLAN, 1999, s. 92) (ČVS, 2015).

Druhý rozhodčí:

Druhý rozhodčí je pomocníkem hlavního/prvního rozhodčího a v případě nutnosti převezme jeho místo. Vykonává svou funkci vstojí v blízkosti sloupku na druhé straně, avšak mimo hřiště a čelem k prvnímu rozhodčímu. Má své pravomoci a povinnosti. Druhý rozhodčí může bez zapískání signalizovat chybu mimo své pravomoci, avšak nesmí na prvního rozhodčího příliš naléhat. Dohlíží na chování hráčů na lavičce a na činnost zapisovatelů. Povoluje střídání hráčů a vyřizuje žádosti o oddechové časy a rozhoduje o jejich oprávněnosti (KAPLAN, 1999, S. 92).

Podle pravidel ČVS (2015) během utkání píská a signalizuje:

- nesprávné postavení družstva přijímajícího podání
- překročení střední čáry a nedovolený dotek pole soupeře
- dotek sítě v její střední a spodní části
- Přelet míče mimo anténku nebo dotek míče anténky na jeho straně
- dotek míče s cizím předmětem
- nedovolený blok nebo pokus libera o blok či chybu přehrání míče hráčem zadní řady
- dotek míče s povrchem, pokud první rozhodčí nemohl situaci vidět
- míč v autu
- ostatní chyby, např. dvojdotek atd.

Druhý rozhodčí vždy na začátku setu a při výměně polí nebo kdykoli je to nutné kontroluje postavení hráčů podle údajů o základní sestavě uvedených v zápise o utkání (KAPLAN, 1999, s. 92) (ČVS, 2015).

Zapisovatel:

Zapisovatel vede údaje o utkání. Sedí u stolku za druhým rozhodčím. Zaznamenává skóre až po konečný výsledek. Před začátkem každého setu obdrží základní sestavy a kontroluje pořadí postupu u podání. Zapisuje tresty, napomenutí a střídání. Řídí se pokyny druhého rozhodčího. Zapisuje i námitky kapitána v průběhu utkání (ČVS, 2015).

Čárový rozhodčí:

Jsou-li ve funkci pouze 2 rozhodčí, stojí v rohu hřiště nejbližší pravé ruce, ve vzdálenosti 1 až dva metry úhlopříčně od rohu a každý z nich kontroluje koncovou a postranní čáru na své straně. Ve světových soutěžích FIVB je povinností mít 4 čárové rozhodčí, kteří stojí v každém rohu v pomyslném prodloužení čáry, kterou kontrolují.

Čároví rozhodčí jsou vybaveni praporky, jejichž pomocí signalizují:

- míč ve hřišti a míč mimo, vždy když dopadne v blízkosti čáry, kterou kontrolují
- dotek míče letícím mimo hráčem přijímacího družstva
- chyby v postavení (postavení mimo pole) v okamžiku podání (v okamžiku úderu do míče)
- chyby v postavení podávajícího hráče („přešlap“)
- dotek hráče s horními 80 cm anténky nebo doteky překážející ve hře
- přelet míče mimo prostor přeletu
(ČVS, 2015)

Pokud první rozhodčí nepostřehne signál čárového rozhodčího, musí čárový rozhodčí na jeho žádost signál zopakovat. Musejí označit podstatu oznámené chyby oficiálním znamením praporkem a tento signál po krátkou dobu podržet (KAPLAN, 1999, s. 93), (ČVS, 2015).

5.2 Školení rozhodčích a potřebné licence

Řídit utkání oficiálních volejbalových soutěží je oprávněna pouze řádně proškolená osoba, která získala potřebnou kvalifikační třídu na základě splnění zkoušek a školení. Školení rozhodčích zajišťují orgány ČVS, které jsou k tomu pověřeny. Činnosti spojené se školením spadají pod komisi rozhodčích, která zároveň zajišťuje jmenování školitelů.

Získání kvalifikační třídy rozhodčích:

V současnosti existují čtyři kvalifikační třídy rozhodčích. Získání jednotlivých kvalifikačních tříd jsou omezeny podmínkami, které jsou spojeny s věkem a praxí

žadatele. Jednotlivé kvalifikační třídy zároveň určují, jakou nejvyšší soutěž je rozhodčí oprávněn řídit.

Podmínky pro získání kvalifikační třídy:

- IV. třída: Třída žákovská. Věk uchazeče musí být minimálně 13 let. Absolvování příslušných zkoušek a školení.
- III. třída: Věk uchazeče musí být minimálně 16 let. Absolvování příslušných zkoušek a školení.
- II. třída: Věk uchazeče musí být minimálně 18 let a zároveň musí mít 1 rok praxe jako rozhodčí III. třídy. Absolvování příslušných zkoušek a školení
- I. třída: Minimálně 2 roky praxe jako rozhodčí II. třídy. Absolvování příslušných zkoušek a školení.
(ČVS, 2013)

Utkání možné řídit s jednotlivými kval. třídami:

- IV. třída: Právo řídit mládežnická utkání řízených Okresním volejbalovým svazem (dále jen OVS), Městským volejbalovým svazem (dále jen MěVS) a Krajským volejbalovým svazem (dále jen KVS).
- III. třída: Právo řídit seniorská utkání soutěží OVS, MěVS a KVS, avšak pouze pokud je rozhodčí starší osmnácti let. Pokud ne, má právo řídit utkání pouze mládežnické soutěže a vždy pouze nižší kategorii, než ve které je on sám.
- II. třída: Právo řídit všechna předešlá zmíněná utkání a výjimečně utkání řízené ČVS.
- I. třída: Právo řídit všechna utkání organizovaná v ČVS.
(ČVS, 2013)

Školitel:

Školitel rozhodčích je zodpovědný za kvalitu školení. Je jmenován komisí rozhodčích a svým podpisem ověřuje seznam nových rozhodčích či rozhodčích zvyšujících si kvalifikaci. Stejně jako u rozhodčích existují i u školitelů různé kvalifikační předpoklady a licence, kterými je omezeno a určeno jakou kvalifikační třídu rozhodčích smí školit.

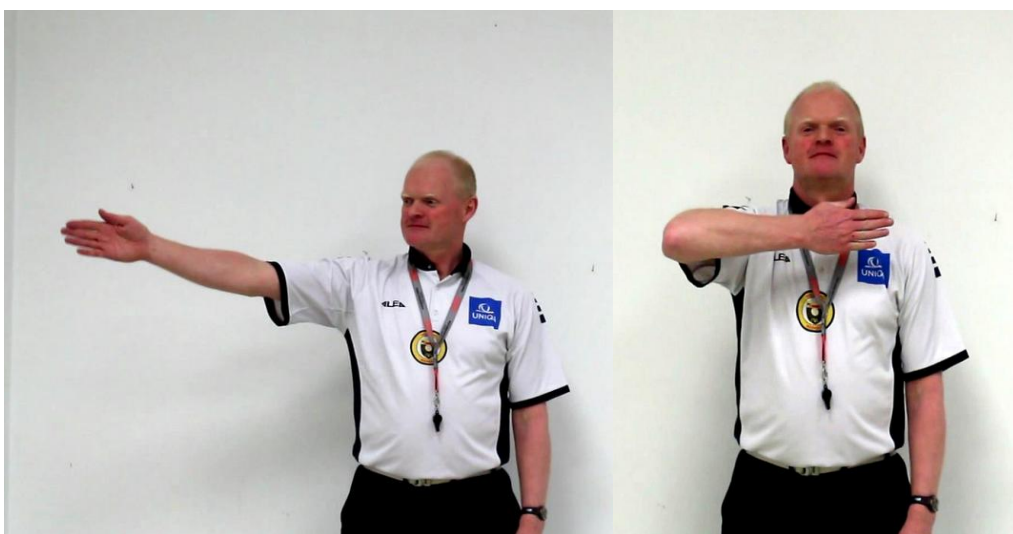
Pro školitele existují tři stupně licencí, jež jsou označeny písmeny A, B a C, přičemž licence „A“ je nejvyšší a „C“ nejnižší. Nejnižší licence opravňuje školit rozhodčí kvalifikační třídy IV a III. Licence „B“ pak navíc kvalifikační třídu II. Nejvyšší licence „A“ pak opravňuje školitele školit rozhodčí všech kvalifikačních tříd a žadatele o ně (ČVS, 2016).

6. Signalizace rozhodčích

V této kapitole budou pomocí fotodokumentace a popisků vysvětleny jednotlivé signály volejbalových rozhodčích a k nim přiřazena pravidla a situace, kterých se určitý signál týká. Každému z uvedených signálů předchází písknutí rozhodčího.

1. Povolení podání

Jakmile první rozhodčí zkontroluje postavení hráčů obou družstev před podáním a zda podávající hráč drží míč, následujícím znamením povolí podání. Pokud hráč provede podání před signálem, podání se opakuje. Povolení podání smí signalizovat pouze první rozhodčí. Tímto signálem začíná každá rozehra (ČVS, 2015).

Obrázek 1: Povolení podání

Zdroj: vlastní zpracování

Rozhodčí po zapískání nejprve upaží s otevřenou dlaní směřující vpřed na stranu podávajícího družstva, následně pokrčí předpažmo s předloktím vodorovně.

2. Podávající družstvo

Podle pravidel ČVS (2015) po skončení roze hry nebo po uděleném trestu první rozhodčí signalizuje, které družstvo bude podávat. Tento signál rozhodčí také musí použít vždy, jestliže je zapískána chyba ať už prvním či druhým rozhodčím.

Obrázek 2: Podávající družstvo Zdroj: vlastní zpracování

Rozhodčí po zapískání upaží s otevřenou dlaní směřující vpřed na stranu družstva, které bude podávat.

3. Výměna polí

K výměně polí družstev dochází po skončení každého setu a v rozhodujícím setu. Jakmile jedno z družstev v rozhodujícím setu dosáhne zisku osmi bodů, musí si družstva bez zdržování pole vyměnit. V případě, že se tak nějakým nedopatřením nestane, musí se pole družstev vyměnit neprodleně po zjištění této chyby. Bodový stav přitom zůstává zachován (ČVS, 2015).

Obrázek 3: Výměna polí

Zdroj: vlastní zpracování

Rozhodčí zvedne obě předloktí do vodorovné polohy s rukama v pěst. Jedno předloktí za tělem a druhé před tělem. Následně před a za tělem vystřídá.

4.Oddechový čas:

Rozhodčí signalizuje oddechový čas poté, co o něj družstvo zažádá odpovídajícím znamením rukou a pokud je žádost vznesena v povolenou chvíli tzn. v přerušení. Délka a počet povolených oddechových časů se řídí podle pravidel pro oddechový čas (ČVS, 2015).

Obrázek 4: Oddechový čas Zdroj: vlastní zpracování

Rozhodčí zapíská, následně položí dlaň na konečky natažených prstů ruky druhé (tak, aby byly ruce ve tvaru písmene „T“).

5.Střídání:

Signál pro střídání rozhodčí použije, pokud trenér družstva o střídání požádá v rámci pravidel. Tedy pokud požádá v přerušení a není-li vyčerpán počet povolených střídání. Pokud je střídání vynucené zraněním hráče v poli, musí být žádost doprovázena znamením

rukou
(ČVS,2015.

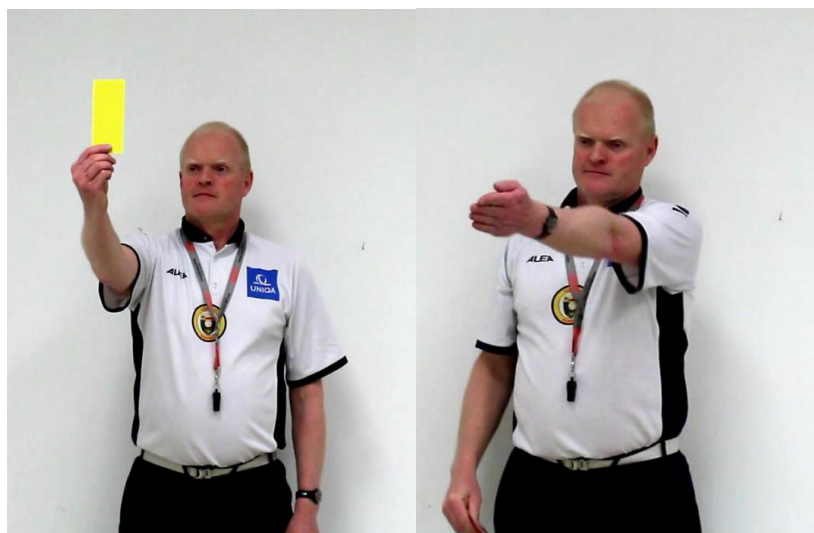
Obrázek 5: Střídání

Zdroj: vlastní zpracování

Rozhodčí zapíská, následně pokrčí předpažmo, předloktí vodorovně nad sebe (ruce v pěst), kruživým pohybem 2x vystřídá do polohy předloktí vodorovně za sebe.

6. Napomenutí za nevhodné chování:

Napomenutí rozhodčí uděluje, aby předcházel chování vedoucímu k sankcím. Je udělováno za mírně nevhodné chování. Žluté kartě předchází udělení slovního napomínání prostřednictvím kapitána ve hře (ČVS, 2015).

Obrázek 6: Napomenutí

Zdroj: vlastní zpracování

Rozhodčí ukáže žlutou kartu ve výšce hlavy v předpažení. Poté je-li to nutné druhou paží ukáže na napomenutého člena družstva.

7. Trest za nevhodné chování:

Pokud rozhodčí usoudí, že některý člen družstva se dopustil hrubého chování, je oprávněn tomuto členovi udělit trest. Družstvo, kterému byl trest udělen ztrácí bod a podání. Trest za nevhodné chování může být uděleno již po prvním hrubém chování člena družstva (ČVS, 2015).

Obrázek 7: Trest za nevhodné chování

Zdroj: vlastní zpracování

Rozhodčí ukáže červenou kartu ve výšce hlavy v předpažení. Poté, je-li to nutné, druhou paží ukáže na trestaného člena družstva.

8. Vyloučení

Jestliže se nějaký člen družstva dopustí druhého hrubého chování nebo urážlivého chování, je první rozhodčí oprávněn tohoto člena vyloučit. Vyloučený člen družstva nesmí do konce setu zasahovat do hry a je-li to hráč na hřišti, musí být okamžitě řádně střídán

(ČVS, 2015).

Obrázek Vyloučení

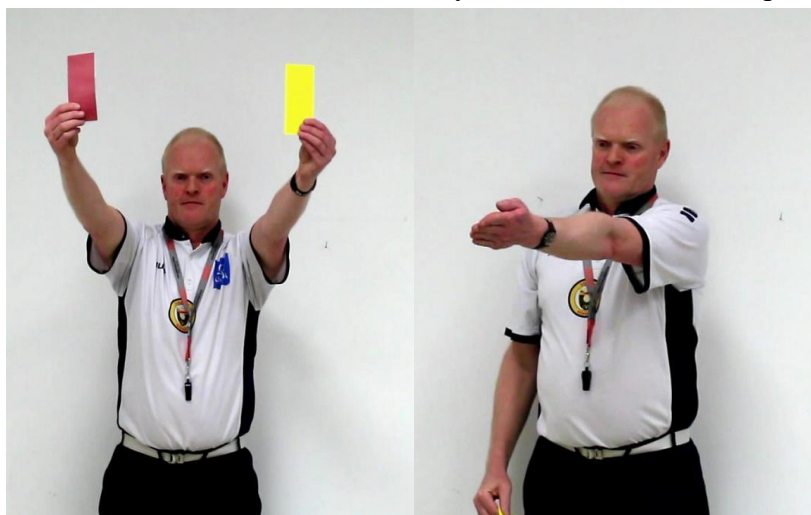
Zdroj: vlastní zpracování

Rozhodčí ukáže žlutou a červenou kartu zároveň ve výšce hlavy v předpažení. Poté, je-li to nutné, druhou paží ukáže na vyloučeného člena družstva.

8b. Diskvalifikace

Člen družstva může být sankcionován diskvalifikací za první agresi, druhé urážlivé či třetí hrubé chování. Diskvalifikovaný člen družstva musí opustit soutěžní prostor

(ČVS, 2015).

Obrázek 8b: Diskvalifikace

Zdroj: vlastní zpracování

Rozhodčí ukáže žlutou a červenou kartu zároveň odděleně v předpažení. Poté, je-li to nutné, druhou paží ukáže na diskvalifikovaného člena družstva.

9. Konec setu/utkání

Signál pro konec setu nebo utkání rozhodčí užije vždy, pokud jedno z družstev dosáhne zisku 25 bodů s rozdílem minimálně dvou bodů a při vítězství třech setů některého z družstev (ČVS, 2015).

Obrázek 9: Konec setu Zdroj:vlastní zpracování

Rozhodčí překříží předloktí před hrudníkem (vertikálně).

10. Míč nenadhozen či puštěn v okamžiku podání

Pokud hráč při provádění podání nenadhodí míč nebo ho nepustí z ruky/rukou, rozhodčí zapíská a následně použije následující signál (ČVS, 2015).

Obrázek 10: Nenaadhozen Zdroj: vlastní zpracování

Rozhodčí zvedne nataženou paži z připázení do předpažení s otevřenou dlaní směřující vzhůru.

11. Zdržení podání

Podávající hráč musí udeřit do míče v průběhu osmi sekund od povolení podání. V případě, že hráč udeří do míče po delší době, dochází ke změně podání a rozhodčí signalizuje zdržení podání (ČVS, 2015).

Obrázek 11: Zdržení podání Zdroj: vlastní zpracování

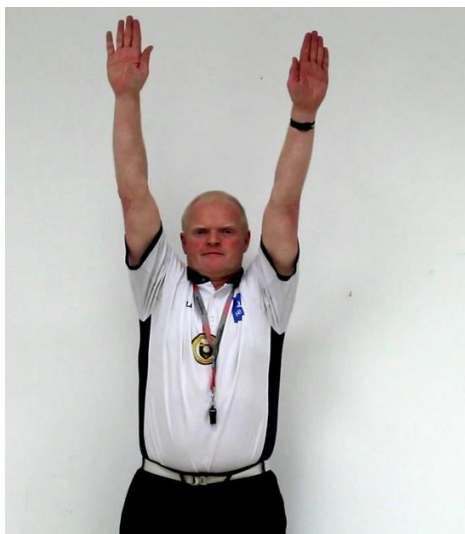
Po zapískání rozhodčí ukáže 8 natažených prstů ve výšce hlavy.

12. Chyba při blokování nebo clonění

Blokování a clonění je omezeno pravidly. Rozhodčí je oprávněn posoudit, zda nebylo clonění a blok s chybou. Za chybu při bloku a clonění se považuje:

- Cloněním, poskakováním, máváním rukama a podobným způsobem bránit soupeři ve výhledu na podávajícího.
- Hráči nesmějí blokovat soupeřovo podání.
- Hráč zadní řady dokončí blok nebo se dokončeného bloku zúčastní libero.
- Libero se pokusí o blok.
- Pokud míč od bloku letí „mimo“.
- Blokující hráči se míče dotknou před nebo i současně s útočným úderem soupeře.
- Blokování v soupeřově prostoru z vnější strany anténky.

V případě, že si rozhodčí nějaké takovéto chyby všimne, své zapískání doplní o následující signál pažemi (ČVS, 2015).

Obrázek 12: Chyby bloků/clonění Zdroj: vlastní zpracování

Po zapískání rozhodčí vzpaží s dlaněmi směřujícími vpřed.

13. Chyba v postavení nebo pořadí postupu

Tyto chyby hlídá první i druhý rozhodčí. Pokud rozhodčí odpíská chybu postavení nebo pořadí postupu, je družstvo potrestáno bodem a ztrátou podání. Postavení hráčů je po chybě opraveno. Za chybu v postavení nebo pořadí postupu se považuje:

- Pokud hráči nejsou na svém správném postavení v okamžiku podání.
- Je-li na hřišti hráč, který vstoupil do hry nedovoleným střídáním.
- Není-li podání provedeno hráčem, který podle správného pořadí postupu měl podání provést.

Zapisovatel by měl být schopen určit přesný okamžik kdy k chybě došlo. Po zjištění chyby se chybujícím družstvu odečtou všechny body získané ve špatném pořadí postupu. Pokud se tento okamžik určit nedá, body zůstávají a trestem je bod a podání pro soupeře (ČVS, 2015).

Obrázek 13: Chyba v postavení/pořadí Zdroj: vlastní zpracování

Po zapískání rozhodčí zvedne předloktí s ukazováčkem směřujícím dolů a provede krouživý pohyb předloktím.

14. Míč „v hřišti“

Míč v hřišti, také někdy jako „dobrý míč“, je takto označován vždy, když se míč při kontaktu s povrchem dotkne hřiště nebo jeho vymežujících čar. Pokud rozhodčí zapíská „míč v hřišti“, doplní své zapískání o následující signál pažemi (ČVS, 2015).

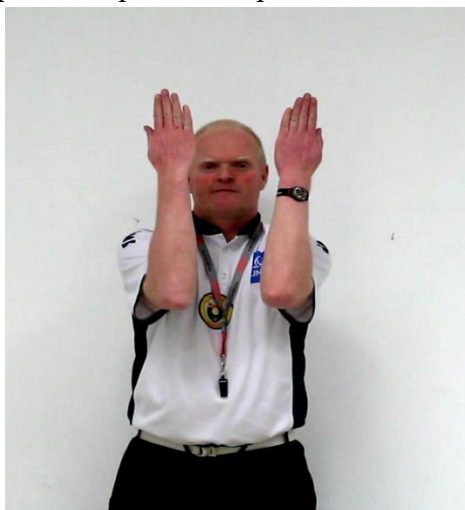
Obrázek 14: Míč v „hřišti“ Zdroj: vlastní zpracování

Rozhodčí zapíská, následně upaží dolů s otevřenou dlaní a nataženými prsty (ukáže do hřiště).

15. Míč „mimo“

Podle pravidel ČVS (2015) Rozhodčí signalizuje „míč mimo“ pokud:

- Se míč dotkne hrací plochy zcela mimo hřiště a mimo čar, které ho ohraničují.
- Se míč dotkne stropu nebo předmětu či osoby, která není součástí hry.
- Míč přeletí síť mimo prostor přeletu (vyjma situace kdy se družstvu podaří odbít míč zpět na svou polovinu vně antének a neporuší tím pravidlo třech odbítí).
- Přeletí na druhou polovinu prostorem pod sítí.

Obrázek 15: Míč „mimo“ Zdroj: vlastní zpracování

Rozhodčí pokrčí předpažmo s předloktími svisele a nataženými prsty., dlaně jsou otevřené a směřující zpět.

16. Chycení

Kontrola chycení je v kompetenci prvního rozhodčího. Může být signalizováno druhým rozhodčí, avšak druhý rozhodčí nesmí chycení odpískat. Za chycení se považuje pokud se míč při odbití neodrazí (ČVS, 2015).

Obrázek 16: Chycení

Zdroj: vlastní zpracování

Rozhodčí zapíská, následně skrčí předpažmo poníž s otevřenou dlaní směřující vzhůru.

17. Dvojdotek

Dvojdotek patří mezi chyby hry míčem, které odpíská vždy první rozhodčí. Za dvojdotek se považuje pokud se míč dotkne dvakrát po sobě kterékoli části těla stejného hráče (ČVS, 2015).

Obrázek 17: Dvojdotek

Zdroj: vlastní zpracování

Rozhodčí zapíská a následně ukáže dva natažené prsty ve výšce hlavy.

18. Čtyři odbití

Stejně jako dvojdotek nebo chybení patří čtyři odbití mezi chyby hry s míčem. Chyby čtyř odbití se družstvo dopustí, pokud čtyřikrát za sebou odbije míč, aniž by ho vrátilo. Čtyři odbití tedy zapíská první rozhodčí a pro zdůvodnění zapískání použije následující signál:

Obrázek 18: Čtyři odbití Zdroj: vlastní zpracování

Rozhodčí zapíská a následně ukáže dva natažené prsty ve výšce hlavy.

19. Dotek sítě hráčem / Míč při podání nepřeletí k soupeři prostorem přeletu

Jako nepovolený dotek sítě se podle pravidel ČVS (2015) hodnotí následující situace:

- Hráč, který je součástí akce s míčem se dotkne sítě v průběhu akce s míčem, přičemž hráči jsou považováni za součást akce pokud se nachází v blízkosti hraného míče nebo se míč snaží zahrát.
- Hráč použije síť mezi anténkami jako oporu.
- Hráč drží síť nebo si dotekem sítě vytvoří výhodu.

Stejný signál rozhodčí použije, pokud míč při podání zcela nepřeletí svislou rovinu sítě (zastaví se o síť). Dotek sítě hráčem patří mezi odpovědnosti prvního i druhého rozhodčího.

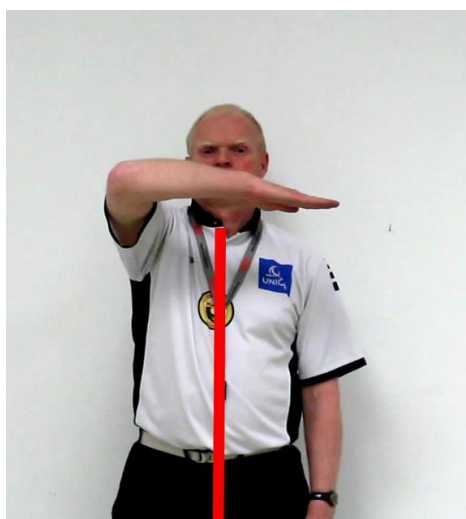
Obrázek 19: Dotek sítě Zdroj: vlastní zpracování

Rozhodčí zapíská, následně předpažením z příslušné strany s otevřenou dlaní ukáže na síť. Pokud odpískal dotek sítě hráčem, může tento signál doplnit o ukázání na hráče, který se sítě dotkl.

20. Sáhnutí za síť

Sáhnutí za síť není dovolené, pokud se hráč dotkne míče v prostoru soupeře před nebo současně s útočným úderem soupeře. Dále není dovoleno provést útočný úder v prostoru soupeře nebo umístěním rukou za síť do soupeřova prostoru tak, aby bylo soupeři překáženo ve hře. Kontrolování chyb nad sítí patří do kompetence prvního rozhodčího (ČVS, 2015).

Signál pro nedovolené sáhnutí za síť:

Obrázek 20: Sáhnutí za síť Zdroj: vlastní zpracování

Rozhodčí zapíská, následně pokrčí předpažmo s předloktím vodorovně nad sítí. Dlaň je otevřená a směřující dolů.

21. Chyby při útočném úderu

Podle pravidel ČVS (2015) signál pro chybu při útočném úderu rozhodčí použije v případě, že hráč zadní řady provede útočný úder v přední zóně nebo ze soupeřova podání. Další omezení pro útočný úder jsou pro hráče libero, který nesmí provést útočný úder nad úroveň sítě a zároveň ostatní spoluhráči nesmějí po jeho přihrávce vrchním odbitím prsty provedené z přední zóny smečovat (dokončit útočný úder zcela nad úroveň sítě). Signál pak vypadá následovně:

Obrázek 21: Chyby při útočném úderu Zdroj: vlastní zpracování

Rozhodčí zapíská, poté provede pohyb předloktím do polohy pokrčení předpažmo povýš s předloktím vodorovně a otevřenou dlaní směřující dolů (naznačí vrchní úder do míče).

22. Vniknutí do pole soupeře / přelet míče spodním prostorem přeletu / přešlap při podání / postavení mimo vlastní pole v okamžiku podání

Tento signál rozhodčí používají při porušování více pravidel. Nejčastěji ve spojitosti s pravidly, ve kterých hrají roli čáry ohraničující hřiště nebo pole družstev. Následující signál se používá při odpískání těchto chyb:

- Hráč vnikne do pole soupeře celou nohou (už se nedotýká středové čáry nebo nemá pronikající nohu přímo nad ní).
- Vniknutí do soupeřova pole kteroukoli částí těla nad kotníkem tak, že je soupeři překáženo ve hře.
- Míč proletí na soupeřovu polovinu pod sítí.
- Podávající hráč v okamžiku úderu do míče je v kontaktu s hřištěm nebo čarami, které ho ohraničují (ČVS, 2015).

Obrázek 22: Vniknutí/přešlap Zdroj: vlastní zpracování

Rozhodčí zapíská, následně provede pohyb paží do předpažení poníž. Ukazováčkem naznačuje „směr chyby“ nebo vniknutí do soupeřova pole. V případě přešlapu či postavení mimo vlastní pole směřuje ukazováček rozhodčího na středovou čáru.

23. Tečovaný míč

Tečovaný míč není v pravidlech přesně definován. Většinou se jedná o situaci, kdy míč po útočném úderu jednoho z družstev míří mimo hřiště, ale před jeho dopadem se ho jemně dotkne (tečuje) hráč bránícího družstva. Bod pak získává družstvo, které úderem vyslalo míč směrem mimo hřiště. Druhým případem pak může být situace, kdy po třetím, a tedy i posledním povoleným odbitím družstva, tečuje míč při jeho letu na soupeřovu polovinu hráč stejného družstva. Pokud míč po tečování viditelně změní směr letu, rozhodčí pravděpodobně odpíská čtyři odbití. V opačném případě, může signalizovat tzv. tečovaný míč.

Tyto situace jsou zcela na posouzení rozhodčích. Signalizace pro tečovaný míč pak vypadá následovně:

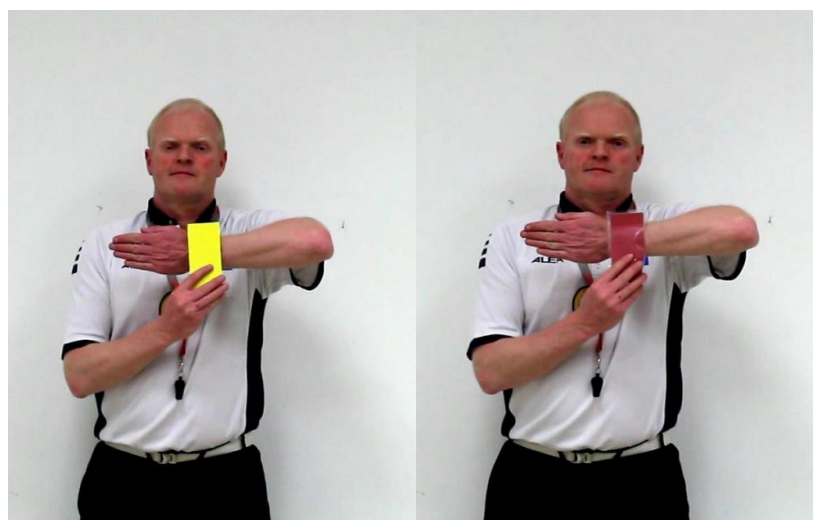
Obrázek 23: Tečovaný míč

Zdroj: vlastní zpracování

Rozhodčí zapíská, poté levou skrčí připažmo s otevřenou dlaní směřující k sobě, předloktí svisele. Pravou pokrčí předpažmo s předloktím vodorovně a dlaní směřující dolů. Následně dlaní pravé ruky „škrtně“ o natažené prsty levé ruky.

24. Napomenutí nebo trest za zdržování

Pokud první rozhodčí usoudí, že některé družstvo nebo člen družstva záměrně zdržuje hru, je oprávněn udělovat napomenutí a tresty za zdržování. První zdržování může být sankcionováno napomenutím (žlutou kartou) bez dalších důsledků. V případě druhého zdržování hry rozhodčí může udělit trest (červenou kartu). Trestané družstvo je sankcionováno ztrátou bodu a podání (ČVS, 2015).

Obrázek 24: Napomenutí/trest za zdržování

Zdroj: vlastní zpracování

Rozhodčí zapíská, následně levou pokrčí předpažmo s předloktím vodorovně a dlaní otevřenou směřující dovnitř. V pravé drží kartu (žlutá pro napomenutí, červená pro trest) a přiloží ji na zápěstí levé ruky.

25. Oboustranná chyba a opakování rozehry

Podle pravidel ČVS (2015) rozhodčí signalizuje oboustrannou chybu, pokud se nějaké chyby dopustí obě družstva současně nebo dojde k vnějšímu zásahu do hry. V těchto případech se opakuje rozehra a o podávajícím družstvu rozhodne první rozhodčí. Signál pro tyto situace vypadá následovně:

Obrázek 25: Oboustranná chyba Zdroj: vlastní zpracování

Rozhodčí skrčí připažmo se zavřenými dlaněmi a nataženými palci ve svislé poloze.

Signalizace čárového rozhodčího

26. Míč „mimo“

Podle pravidel ČVS (2015) čárový rozhodčí signalizuje míč „mimo“, pokud míč přijde do kontaktu s hrací plochou zcela mimo hřiště (včetně ohraničujících čar) poblíž čáry, kterou kontroluje. Většinou po útočném úderu. Jeho signál pak vypadá takto:

Obrázek 26: Míč „mimo“ Zdroj: vlastní zpracování

Rozhodčí zvedne praporek do svislé polohy do výšky hlavy.

27. Míč „v hřišti“

Podle pravidel ČVS (2015) je míč „v hřišti“ , pokud se nějaká jeho část při kontaktu s hrací plochou dotkne hřiště nebo jeho vymežujících čar. Pokud míč takto dopadne v blízkosti čáry, příslušný rozhodčí pak použije následující signál:

Obrázek 27: Míč „v hřišti“ Zdroj: vlastní zpracování

Rozhodčí předpažením poníž ukáže praporkem do hřiště.

28. Tečovaný míč

Jak už bylo zmíněno u signálu č. 23, tečovaný míč není přesně definován pravidly. Tímto signálem dává čárový rozhodčí znamení, že některý hráč přijímacího družstva se dotkl míče letícího mimo hřiště.

Obrázek 28: Tečovaný míč Zdroj: vlastní zpracování

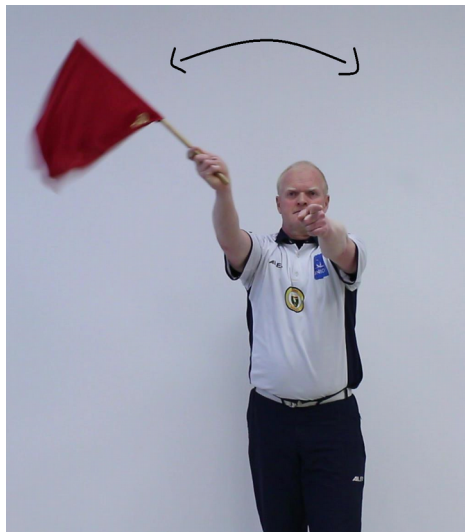
Rozhodčí drží praporek v pokrčení připažmo pravou ve svislé poloze. Otevřenou dlaní volné ruky se dotkne vrcholu praporku s pokrčením předpažmo a předloktím vodorovně.

29. Chyba míče mimo prostor přeletu / míč se dotkl předmětu mimo hřiště / přešlap při podání

Podle pravidel ČVS (2015) použije čárový rozhodčí následující signál pokud míč:

- přeletí síť mimo prostor přeletu
- se dotkne provazů, antének nebo sloupků držících síť
- se dotkne osoby nebo předmětu mimo hřiště

Stejný signál rozhodčí použije v případě, že podávající hráč je v okamžiku podání v kontaktu s hřištěm včetně čar, nebo s hrací plochou mimo zónu pro podání.

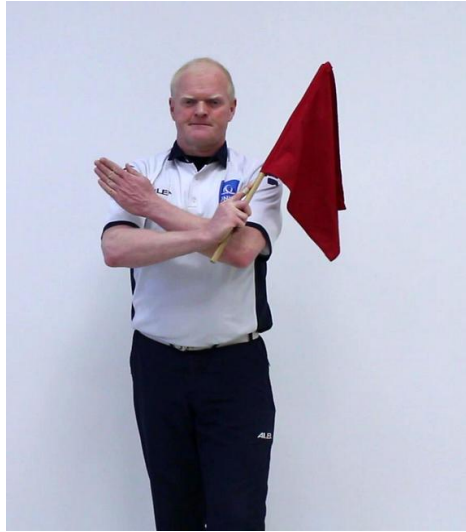

Obrázek 29: Chyba míče/přešlap Zdroj: vlastní zpracování

Rozhodčí zamává praporkem nad úrovní hlavy s nataženou paží a volnou rukou ukáže na anténku nebo na koncovou čáru.

30. Rozhodnutí nemožné

V případě, že čárový rozhodčí není z nějakého důvodu schopen situaci objektivně posoudit, použije signál pro nemožné rozhodnutí.

Obrázek 30: Rozhodnutí nemožné Zdroj: vlastní zpracování

Rozhodčí vertikálně překříží předloktí před hrudníkem. Volná dlaň je otevřená a směřující zpět.

7. Tvorba DVD

Tato kapitola se bude věnovat samotné tvorbě videa ve formátu DVD z videozáznamu natočeného s licencovaným volejbalovým rozhodčím. V kapitole bude přibliženo použité vybavení k natáčení a software, ve kterém probíhala úprava videozáznamu tak, aby z něj bylo možné vytvořit DVD s přehledným menu a pomocí popisků vysvětlení jednotlivých signálů.

Pořízení videozáznamu:

Základní videozáznam byl natočen pomocí digitálního zrcadlového fotoaparátu Canon 700D. Pro kvalitní obraz bylo nutné natáčet ve vysokém rozlišení Full HD (1920x1080 pixelů) v poměru stran 16:9. Pro dobrý kontrast signalizujícího rozhodčího s pozadím byl zvolen světlý prostor, ve kterém rozhodčí předváděl jednotlivé signály. Základ pro DVD tedy tvořil přibližně 3 minuty dlouhý videozáznam, na němž byly předvedeny všechny signalizace. Tento videozáznam bylo nutné sestříhat na kratší videa tak, aby na každém videu byl vždy jeden signál rozhodčího a bylo tak možné přehledné rozřídění.

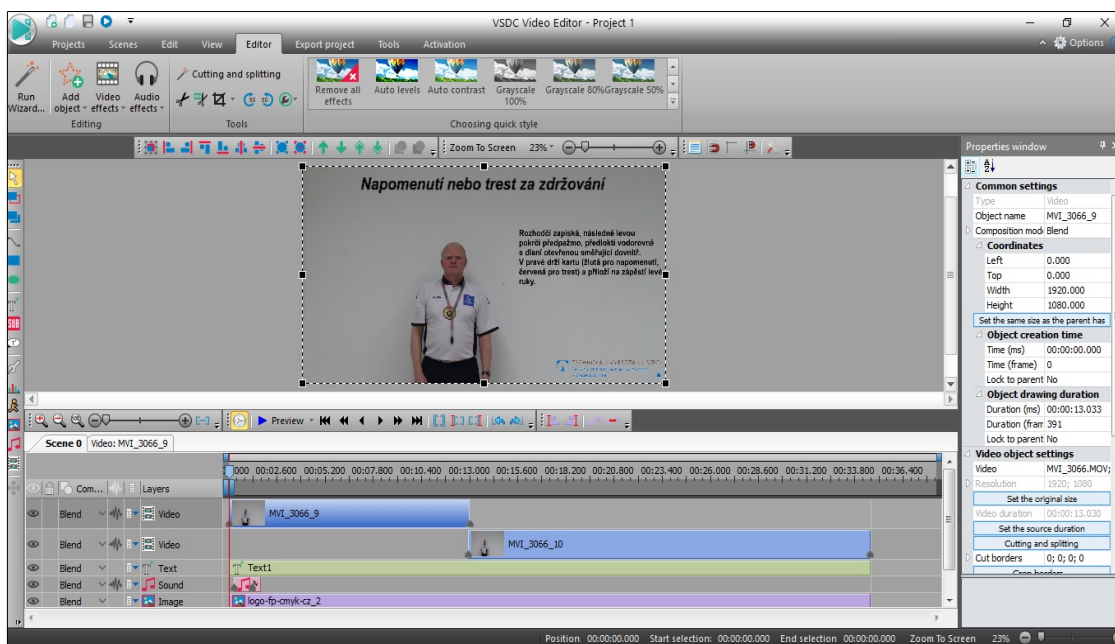
Úprava videozáznamu:

Pro práci s videozáznamem byl zvolen software „VSDC Video Editor Free Edition v5.7.5.667“ pro jeho jednoduchost ovládání a především volnou dostupnost. Prvním krokem bylo zvolení typu projektu v softwaru a formátu videa, které bude upravováno. Po zvolení projektu pro úpravu videa a nahrání a otevření videozáznamu bylo možné začít s jeho úpravou.

Pomocí funkce „cutting and splitting“ a časové osy s kurzorem byl vždy vybrán úsek videa s jedním signálem, který byl následně vystříhnut. Následně byl v základním okně pro úpravu pomocí funkce „add text“ vložen text s popisem k signálu. Pro zpomalení videa byla v atributové tabulce v kolonce „speed“ změněna rychlost na 60 %. V atributové tabulce je také možné měnit hlasitost zvukové stopy.

Pokud bylo video signálu ve finální podobě, pomocí funkce export bylo možné ho uložit jako cílové video. Před jeho uložením byl vždy zvolen formát cílového videa AVI s nezměněným rozlišením a poměrem stran.

Obrázek 31: Video Editor

Zdroj: vlastní zpracování

Vytvoření DVD menu:

Pro vytvoření DVD s menu z jednotlivých videí posloužil volně dostupný software DVDStyler. V něm bylo možné zvolit formát cílového videa. Rozlišení DVD je (720 x 480 pixelů). Po vytvoření VGMT menu a vybrání pozadí přišlo na řadu vytvoření miniatur a popisků v náhledovém okně programu. DVDStyler dále umožnil vložení tlačítek v podobě šipek pro přepínání na následující nebo předcházející stranu menu. Po úpravě všech miniatur a popisků do finální podoby přichází na řadu samotné vygenerování a vypálení na DVD disk.

Obrázek 32: DVDStyler

Zdroj: vlastní zpracování

Závěr

Hlavním cílem této práce bylo vytvoření výukového DVD pro signalizaci volejbalových rozhodčích. Teoretická část práce slouží k přiblížení vývoje volejbalu ve světě a v českých zemích a především k seznámení s volejbalovými pravidly, která jsou zde zpracována v přehledné a zjednodušené formě. Pro zpestření byla kapitola věnovaná pravidlům doplněna o nejzajímavější změny od jejich vzniku až po současnost. Znalost uvedených volejbalových pravidel tvoří základní předpoklad pro plné pochopení herních situací, které se k signálům vztahují.

V textové části práce tvoří praktickou část popis jednotlivých signálů pomocí fotodokumentace a přiřazením příslušných pravidel a herních situací ke každému z nich. Fotografie byly zpracovány z pořízeného videozáznamu ve spolupráci s licencovaným rozhodčím Českého volejbalového svazu s bohatými zkušenostmi z nejvyšších českých volejbalových soutěží, aby bylo zajištěno správné předvedení signalizace.

Pořízený videozáznam zároveň sloužil i pro splnění hlavního cíle práce, a to tedy vytvoření výukového DVD. Vytvořené DVD obsahuje celkem 30 videí signálů, které jsou doplněny o krátké popisky poloh paží a jsou pomocí přehledného uspořádání miniatur každého z nich vyobrazeny ve funkčním menu.

Práce s videem byla pro mě novou a velmi zajímavou zkušeností a získané dovednosti jistě využiji i v budoucnosti.

Největší přínos této práce vidím v přehlednosti a názornosti zpracovaných signálů. Věřím, že vytvořené DVD i textová část práce se díky své nenáročnosti na vybavení a především volné šířitelnosti stanou nejen využívaným studijním materiálem pro studenty tělovýchovných fakult či sportovně zaměřených středních škol, ale najdou své využití i u samotných vyučujících, kterým usnadní vytváření studijních materiálů.

Zároveň může posloužit jako vhodný materiál pro začínající volejbalové rozhodčí, kterých je podle rozhodčího s nímž jsem spolupracoval kritický nedostatek.

Zdroje a literatura

Literatura

BUCHTEL, Jaroslav., 2005. *Teorie a didaktika volejbalu*. 1.vyd. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-1011-6.

KAPLAN, Oldřich., 1999. *Volejbal: technika, pravidla, herní systémy, průpravná cvičení*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 80-716-9762-1.

HANÍK, Zdeněk., 2014. *Volejbal: učebnice pro trenéry mládeže*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta. ISBN 987-80-204-3380-0.

Internetové zdroje

ČVS, 2015. *Pravidla volejbalu 2015-2016* [online]. [cit. 2017-04-3]. Dostupné z: <http://www.cvf.cz/rozhodci/pravidla/>

ČVS, 2016. *Rozpis soutěží 2016/2017* [online]. [cit. 2017-04-11]. Dostupné z: http://www.cvf.cz/dokumenty/download/03_Celost%3%A1tn%3%AD%20sout%4%9B%5%BEe/3-01_Sout%4%9B%5%BEe%20%5%99%3%ADzen%3%A9%20STK%20%4%8CVS/2016-2017_07_Rozpis%20soutezi%20CVS%202016-17.pdf

ČVS, 2015. *Struktura* [online]. [cit. 2017-04-3]. Dostupné z: <http://www.cvf.cz/cvs/struktura/>

ČVS, 2016. *Školení a jmenování trenérů, rozhodčích a školitelů v ČVS* [online]. [cit. 2017-04-8]. Dostupné z: http://www.cvf.cz/dokumenty/download/01_Sb%3%ADrka%20sm%4%9Brnic%20%4%8CVS/08-11%20%5%A0kolen%3%AD%20a%20jmenov%3%A1n%3%AD%20tren%3%A9r%5%AF%20rozhod%4%8D%3%ADch%20a%20skolitel%5%AF%20v%20%4%8CVS.pdf

ČVS, 2013. *Školení rozhodčích a školitelů v ČVS* [online]. [cit. 2017-04-10]. Dostupné z: http://www.cvf.cz/dokumenty/download/01_Sb%3%ADrka%20sm%4%9Brnic%20%4%8CVS/08-11%20Prov%3%A1d%4%9Bc%3%AD%20p%5%99edpis%20ke%20%5%A1kolen%3%AD%20rozhod%4%8D%3%ADch%20a%20%5%A1kolitel%5%AF%20v%20%4%8CVS.pdf

FIVB, 2011. *FIVB history* [online]. [cit. 2017-04-15]. Dostupné z: http://www.fivb.org/EN/FIVB/FIVB_History.asp

NCVA, 2017. *History of Volleyball* [online]. [cit. 2017-04-15]. Dostupné z: <http://ncva.com/info/general-info/history-of-volleyball/>

VRBENSKÝ, Z., 2015. *Historie*. In: *Český volejbalový svaz* [online]. [cit. 2017-04-15]. Dostupné z: <http://www.cvf.cz/cvs/historie/>

Seznam příloh

Příloha 1: Vidoučebnice signalizací rozhodčích ve volejbale (DVD)